

СЕКЦІЯ 1

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

КООПЕРАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. Ф. ЧЕЧЕТОВА, д-р екон. наук

Я. С. КОЛУБАЙ, аспірант

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

З урахуванням процесів глобалізації, нових соціально-економічних та політичних аспектів розвитку країни перед кооперативним сектором стоїть завдання створення нової моделі розвитку сучасного кооперативного бізнесу. Зокрема, у контексті сучасної економічної думки кооперативна організація розглядається в якості одного з елементів демократизації суспільства. У зв'язку з цим існує нагальна необхідність розширення та оновлення теоретичних обґрунтувань щодо кооперації як самостійної форми організації, яка за час свого тривалого існування не втратила затребуваності та демонструє ефективність у вирішенні економічних і соціальних проблем на основі самореалізації ініціативи населення.

Світовий та вітчизняний досвід економічного розвитку демонструє стійке зростання кооперативного сектора, в якому така форма організації демонструє високу ефективність в порівнянні з іншими господарськими формами. Натомість, у більшості праць сучасних дослідників та практиків має місце недостатня розробленість академічності теми функціонування кооперації та відсутня загальнодержавна стратегія щодо стимулювання розвитку кооперативного сектору.

Слід також зазначити, що кооперація, як будь-яке інше суспільне явище, суперечлива за своїм економічним змістом і тому потребує застосування новітніх методів удосконалення, необхідності вироблення стратегічних пріоритетів розвитку. В процесі теоретичного дослідження та практичного обґрунтуванням доцільно ґрунтовно визначити, чи є кооперація дієвим інструментом соціальної економіки, чи залежить розвиток кооперації від підтримки державної влади, та й найважливіше - чи є в Україні сприятливі умови для подальшого розвитку кооперації.

Кооперацію слід охарактеризувати, як найбільш оптимальну форму соціальної взаємодії громадян, яка дозволяє людині навчитися вирішувати як свої конкретні справи так і потреби інших громади. Успіх розвитку кооперації в значній мірі залежить від того наскільки суспільні інститути стимулюють вільну поведінку людини.

Однією з фундаментальних складових інституційних ознак кооперативних підприємств є протиріччя між працею та власністю. З цього випливає й недостатньо досліджене питання щодо того, чи припустима в кооперативах наймана робоча сила, та до яких меж вона допустима, а також чи потрібна безпосередня участь члена кооперативу в справах організації.

Ефективна праця члена кооперативу, що має не тільки мотивацію як працівник, що отримує зарплатню, але в повній мірі також зацікавлений в ній як господар власності, що прагне примножити цю власність. Усвідомлення працюючими свого права на власність та зацікавленість в кінцевому результаті господарської діяльності обумовлює високу мотивацію праці та високий рівень ефективності такої діяльності. Генетичне протиріччя між працею та власністю є потужним стимулом розвитку кооперативного господарства. Тенденція до інтеграції власницьких та трудових джерел найбільш повно та послідовно втілюється в найбільш життєздатних та ефективно працюючих кооперативах. Так, наприклад, іспанське кооперативне об'єднання «Мандрагон», яке налічує в своїх рядах біля 18 тисяч осіб, має особливі рахунки всіх працюючих, на які зараховується частина доходу, що підлягає виплаті при звільненні або виході на

пенсію. Відповідно кооперативи в США використовують для цих цілей систему акцій, пакет яких збільшується в залежності від трудового вкладу або вислуги років. Саме практика кооперативного будівництва виявила найбільш оптимальний спосіб об'єднання праці і власності, коли всі працюючі в кооперативі незалежно від часу вступу стають власниками відповідної частки кооперативного капіталу, яка акумулюється або на особових рахунках, або в акціях, власниками яких вони є.

Суспільні інтереси, втілені в принципах кооперативної демократії, включають в себе також правило обмеження максимальної кількості одиниць пайового капіталу з тим, щоб перешкоджати можливості концентрації економічних інтересів та влади в одних руках. Нагальне вирішення цих питань важливе як для теорії кооперації, так і практичного застосування.

Соціальний фундамент кооперації формується із загального прошарку населення країни. Практика кооперативного будівництва показує, що найбільш вірогідним об'єктом кооперативного об'єднання вважаються власники невеликої власності, господарства яких можуть реалізувати принцип укрупнення не за рахунок акумулювання індивідуальних капіталів, а за рахунок створення кооперативів.

Кооперація була і залишається об'єктом політики держави. На різних етапах розвитку економіки метою державної політики було використання кооперативної організації для амортизації гострих соціальних проблем, роздержавлення економіки тощо. Сучасні світові тренди соціально-економічного розвитку дозволяють стверджувати, що кооперація залишається затребуваною формою організації ринкового господарства та соціальної сфери. Сучасна світова теорія та практика свідчать про наявність певного функціонального простору, де діяльність кооперації не має альтернативи або, принаймні, є конкурентоспроможною та ефективною.

Регенерація маломасштабних господарських суб'єктів в якості повноправних учасників економічного процесу веде також до відновлення такої форми господарювання як сімейні організації підприємств, які було

замінено в епоху переходу до масового виробництва працею найманих робітників. Сімейне підприємство – це закономірний процес на шляху становлення сучасних економічних систем, головна перевага яких полягає в особливій вмотивованій участі кожного члена сім'ї в господарській діяльності.

Натомість, на всіх етапах свого розвитку кооперація відтворює якісно новий рівень своєї організації, залишаючи в основі свого ладу традиційні риси: домінуючу роль суб'єкта, наділеного мислити прогресивно в розвитку підприємства та колективізм, що дозволяє певною мірою забезпечити принцип демократії в управлінні підприємством.

На користь розвитку кооперації свідчить й те, що на сучасному розвитку економіки масове виробництво певним чином вичерпало свій ресурс який дозволяв йому задовольняти споживчий попит. Споживчі переваги змістилися в бік ексклюзивності, малосерійних та особливої якості продукту. Як підкреслюють економісти М. Піоре та Ч. Сейбл настав «другий промисловий водорозподіл» (second industrial divide), обумовлений новою якістю ринку [1].

У нових умовах, які призводять до змін в технології виробництва, невеликі, орієнтовані на ремісничу висококваліфіковану працю підприємства знайшли нове інституційне призначення в ринковій економіці. Зазначені тренди сучасного промислового виробництва представляють собою альтернативу великомасштабному виробництву та генерують зростання кооперації на якісно новому рівні.

Тенденція орієнтації на конкретні запити кооператорів призвела до виникнення кооперативів нової хвилі, які створюються в тих галузях, в яких їх раніше не існувало. Зокрема, мотивом до створення соціальних кооперативів стали, перш за все, етичні цінності, бажання нести відповідальність за розвиток суспільства. Конкретним приводом утворення такого роду підприємств стала необхідність надання ексклюзивних або більш якісних, в порівнянні з іншими, послуг населенню та пошук шляхів їх здешевлення. Соціальні кооперативи відрізняються від традиційних тим, що в основі їх діяльності лежить не товарообіг, а праця благодійників щодо надання

соціальних послуг, які неможливо здійснити за рахунок участі приватного капіталу або держави (соціальна адаптація інвалідів, ексклюзивна освіта тощо).

Державна політика в сфері кооперації потребує чіткого правового та практичного визначення комерційної та некомерційної складових функціонування кооперації. Крім того, кооперативна політика має забезпечити захист свободи об'єднання громадян в кооперацію та стати важливим фактором ініціювання зростання кооперації. На сьогодні вітчизняний кооперативний сектор є складним соціально-економічним явищем, окремі прояви якого в певних галузях економіки мають відмінні сутнісні характеристики та об'єктивні фактори, що стримують їх розвиток.

Оформлення реально існуючого кооперативного сектору економіки, надання йому офіційного статусу дозволять увійти в Міжнародний кооперативний альянс не окремим видом кооперативів, а національною кооперативною організацією, що дозволить підвищити престиж вітчизняної кооперації в міжнародному кооперативному русі та самооцінку вітчизняної кооперації, її конкурентоспроможність і полегшить доступ до світових досягнень та досвіду кращих форм розвитку.

Міжнародний альянс кооперативів було засновано 1895 році і за 125 років існування альянс перетворився у найбільшу недержавну організацію яка представляє інтереси 1,2 мільярдів членів кооперативів в світі. Основною місією організація вважає захист інтересів кооперативів та сприяння їх успіху шляхом провадження глобального голосу кооперативів та організацію форумів на яких відбувається обмін досвідом та координація дій. Серед завдань альянсу є єднання глобального кооперативного руху. Кожного року проводяться міжнародні форуми на яких відбувається розвиток бізнес-відносин та партнерства серед членів альянсу; організовуються регіональні та міжнародні зустрічі на яких організації регулярно обмінюються ідеями та досвідом; впроваджується підтримка та поширення ноу-хау; здійснюється сприяння розвитку навчальних програм, сприяння публікаціям, розробленим у партнерстві з кооперативними агенціями.

Список використаних джерел:

1. Столярова А. Н. Кооперативный сектор в структуре национальной экономики. *Нац. интересы: приоритеты и безопасность*. 2010. №3. С. 24-30.
2. Проект кооперативного десятилетия — URL: <https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-september-2013-russian-1586183049.pdf>

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, проф.

М. П. ПАН, канд. техн. наук, доц.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Загострення епідеміологічної ситуації через поширення вірусу covid-19 привело до зниження активності господарських суб'єктів та змін в діяльності закладів освіти. Серед таких змін варто відзначити перехід на дистанційне навчання, що дозволяє продовжити навчальний процес в умовах карантинних обмежень. Таким чином, проблеми впровадження дистанційного навчання в сучасних умовах є досить актуальними, що підтверджується науковими роботами в цій сфері.

Зокрема, Н. Лазаренко та Л. Кива у роботі [1] виділяють і характеризують ключові етапи розвитку дистанційного навчання у світі та Україні, формулюючи висновок про необхідність його подальшого поширення. О. В. Фінагіна та Л. А. Гузь розглядають управлінські рівні використання інтернет технологій та пропонують власну модель впровадження дистанційного навчання, яка, на наш погляд потребує конкретизації, бо фактично являє собою не модель, а перелік загальновідомих етапів впровадження дистанційного навчання [2]. Л. В. Галій та Т. М. Серопян аналізують програми дистанційного